

Gymnázium, Kojetín, Svatopluka Čecha 683

**STRATEGIE PÉČE O NADANÉ
A MIMOŘÁDNĚ NADANÉ ŽÁKY**

Zpracovala: Mgr. Radana Nosková (VP školy)

Úvod

- 1) Legislativa zajištění vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných**
- 2) Definice nadaného žáka a druhy nadání**
- 3) Cíle a účel strategie vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných**
- 4) Identifikace nadaných žáků**
- 5) Metody práce s nadanými dětmi**
- 6) Vzdělávací a výchovné strategie, spolupráce s rodiči**
- 7) Organizační zajištění péče o nadané žáky v naší škole**
- 8) Vzdělávání a podpora pedagogických pracovníků – metodická podpora pedagogům a veřejnosti, sdílení dobré praxe**

Úvod

Péče o nadané a mimořádně nadané žáky představuje důležitou součást výchovně-vzdělávacího procesu. Každé dítě má právo na rozvoj svého potenciálu v souladu se svými schopnostmi a potřebami. Smyslem této strategie je vytvořit systém podpory, který umožní těmto žákům plně rozvíjet jejich intelektové, tvořivé, sociální či pohybové nadání. Dokument vychází ze školského zákona č. 561/2004 Sb., vyhlášky č. 27/2016 Sb. a dalších metodických doporučení Ministerstva školství a České školní inspekce. Stanovuje základní principy, cíle a nástroje, které škola využívá při identifikaci a podpoře nadaných žáků. Strategie je určena pedagogickým pracovníkům, vedení školy i rodičům, kteří společně tvoří podpůrné prostředí pro optimální rozvoj nadání každého jednotlivce.

1) Legislativa zajištění vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných

Péče o nadané a mimořádně nadané žáky je v českém školském systému zakotvena především v **zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)**. Tento zákon ve svém § 17 stanovuje povinnost školy vytvářet podmínky pro rozvoj nadání a talentu všech žáků, včetně žáků mimořádně nadaných. Zároveň definuje, že školy mohou u těchto žáků využívat individuální vzdělávací plány, možnost vzdělávání podle vyššího ročníku, nebo je zapojovat do speciálních vzdělávacích aktivit odpovídajících jejich schopnostem.

Konkrétní úpravu a podmínky vzdělávání nadaných žáků dále podrobně rozvádí **vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných**, která nahradila starší vyhlášku č. 73/2005 Sb. Tato vyhláška definuje nadaného žáka jako jedince, jehož rozumové schopnosti, talent či tvořivost výrazně přesahují úroveň jeho věkové skupiny. Zároveň uvádí příklady podpůrných opatření, která může škola využít při práci s nadanými, včetně individualizace výuky, úprav obsahu vzdělávání, zapojení odborníků či využití asistentů pedagoga. Vyhláška také zakotvuje možnost vytváření individuálních vzdělávacích plánů (IVP) jako jednoho z nástrojů podpory těchto žáků.

Desatero doporučení ČŠI pro podporu nadaných žáků

1. Vnímání nadání jako cenné devizy školy

Školy by měly nadané vnímat jako mimořádně cenný zdroj, který je třeba identifikovat, podporovat a rozvíjet. Nadání má nejen individuální přínos pro žáka, ale i širší společenský a ekonomický význam. Zároveň by se mělo identifikovat i bez formální diagnostiky, zejména již v 1. stupni základních škol; práce s nadanými by měla být každodenní pedagogickou prioritou.

2. Systematický přístup od strategie až po evaluaci

Podpora nadaných žáků by měla být plánována od úrovně školního vzdělávacího programu (ŠVP) a hlavních dokumentů školy až po individuální přístup ve výuce. Podpora by měla být cílená, systematická a pravidelně vyhodnocovaná.

3. Diferenciace v běžných třídách místo výběrových

Místo vytváření homogenních (výběrových) tříd by školy měly využívat diferenciaci ve výuce v rámci klasických heterogenních tříd — a tam, kde to organizace umožňuje, využívat tandemovou výuku či dělení podle úrovně.

4. Personální zajištění péče o nadané žáky

Je důležité, aby se rozvoj nadání stal součástí pozornosti celého pedagogického sboru, případně aby byl ustanoven pedagog jako koordinátor péče o nadané žáky. Tento pracovník by měl dostat odpovídající vzdělání a podporu.

5. Další vzdělávání (DVPP) zaměřené na nadané žáky

Téma nadání a jeho podpory má být součástí dalšího vzdělávání pedagogů v oblasti inkluze. Školy by měly zajistit, aby se poznatky získané na DVPP předávaly celému sboru.

6. Pozornost kombinovaným potřebám žáků

Nadání může jít ruku v ruce s potřebami podpory z jiných oblastí (např. specifické poruchy učení či ADHD). Je třeba na to citlivě reagovat, aby žák nebyl přehlédnut jako nadaný ani s potřebou podpory.

7. Spolupráce s vychovateli a využití mimoškolního prostředí

Nadání často vystupuje mimo vyučování — např. během výletů či aktivit mimo třídu. Škola by měla tuto oblast využít pro identifikaci a rozvoj nadání.

8. Využití školních poradenských pracovišť

Školy mají v podpoře nadaných využívat kapacity školních poradenských zařízení (ŠPP), které mohou pomoci pedagogům i rodičům.

9. Zařazení podpory nadání do vlastního hodnocení školy

Podpora nadaných žáků se má stát součástí vnitřního hodnocení školy, resp. sledování kvality poskytovaného vzdělávání.

10. Spolupráce s externími partnery

Při identifikaci a podpoře nadaných žáků je klíčová spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, krajskými sítěmi podpory nadání, koordinátory nadání i dalšími externími organizacemi.

2) Definice nadaného žáka

- **Nadaný žák** je dítě, žák nebo student, jehož rozumové schopnosti, tvořivost nebo specifické dovednosti výrazně převyšují úroveň jeho vrstevníků.
 - Nadání může být **všeobecné** (široký intelektový potenciál) nebo **specifické** (v úzce vymezené oblasti).
 - V případě **mimořádně nadaného žáka** jde o výjimečnou úroveň schopností, která výrazně převyšuje běžné školní očekávání a může se projevit již v raném věku.
 - Nadání může být spojeno se zvýšenou citlivostí, netradičním způsobem myšlení, potřebou hlubšího smyslu nebo silným zájmem o určité téma.
-

Druhy nadání

Kategorizace podle odborné pedagogické praxe a vyhlášky č. 27/2016 Sb.

1. Intelektové (kognitivní) nadání

Vysoká kapacita pro logické myšlení, rychlé učení, abstraktní uvažování, tvořivost v řešení problémů.

2. Studijní nadání

Vynikající výsledky ve školních předmětech, samostatnost v učení, schopnost hlubšího porozumění učivu.

3. Specifické akademické nadání

Výrazný talent v konkrétní oblasti, např. matematice, fyzice, biologii, jazycích apod.

4. Umělecké nadání

Mimořádné schopnosti v oblasti hudby, výtvarného umění, divadla, literatury nebo jiných tvůrčích činností.

5. Pohybové (motorické) nadání

Výjimečné schopnosti v oblasti tělesné zdatnosti, koordinace a sportovního výkonu.

6. Sociální nadání

Schopnost empatie, vedení skupiny, vysoká úroveň sociální inteligence, vyjednávání a komunikace.

7. Technické nadání

Praktická tvořivost, schopnost pracovat s technologiemi, konstrukční myšlení.

8. Emoční a etické nadání

Silné hodnotové vnímání, empatie, hluboké morální myšlení, vnitřní motivace.

9. Kombinované nadání

Propojení výše uvedených druhů nadání; např. intelektové + sociální nebo umělecké + pohybové.

10. Skryté nadání

Nadání, které není na první pohled patrné, např. kvůli poruše učení, sociálním znevýhodněním nebo nevyhovujícímu prostředí.

3) Cíle a účel strategie vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných

- Cílem této strategie je systematicky vytvářet podmínky pro včasnou identifikaci, rozvoj a podporu nadaných a mimořádně nadaných žáků v souladu s jejich individuálními vzdělávacími potřebami. Strategie usiluje o to, aby nadaní žáci nebyli ve výuce přehlíženi, ale naopak aktivně motivováni, integrováni do kolektivu a vedeni k rozvoji svého potenciálu.
- Strategie sleduje také rovinu prevence – zamezuje stagnaci, nezájmu nebo školnímu selhávání nadaných žáků. Podporuje inkluzivní klima školy, zvyšuje kvalitu výuky a reflektuje principy rovného přístupu ke vzdělávání dle platné legislativy.

4) Identifikace nadaných žáků

Identifikace nadaného dítěte – doporučení MŠMT

1. Prvotní pedagogická diagnostika učitelem

Učitel na základě běžného kontaktu se žákem sleduje neobvyklé projevy ve výuce (rychlé chápání, tvořivé řešení úloh, hluboký zájem, netradiční myšlení).

2. Pozorování a záznam projevů nadání

Systematické sledování žákových projevů ve výuce, při hře, při komunikaci se spolužáky i dospělými.

3. Spolupráce s rodiči

Získávání informací o projevech žáka v domácím prostředí – rodiče často rozpoznají známky nadání jako první (např. brzké čtení, hluboké otázky, paměť).

4. Využití standardizovaných nástrojů nebo screeningových testů

Ve spolupráci s ŠPZ.

5. Spolupráce se školským poradenským zařízením (PPP/SPC)

Pokud je podezření na nadání potvrzeno, škola doporučuje rodičům kontakt s pedagogicko-psychologickou poradnou pro odbornou diagnostiku a případné vytvoření podpůrných opatření.

6. Vyhodnocení pedagogických záznamů a školní dokumentace

Analýza výsledků žáka, hodnocení, slovního komentáře, výkonu v testech či olympiádách.

7. Komplexní přístup – zohlednění více zdrojů informací

MŠMT doporučuje kombinovat více nástrojů a přístupů – žádný izolovaný test sám o sobě by neměl být rozhodující.

Každé dítě je jedinečné, má svoji individualitu a nadání může projevovat různými způsoby.

• **Úspěšný nadaný** - nemá žádné závažnější problémy, dosahuje výborných studijních výsledků, účastní se mimoškolní a zájmové činnosti, prezentuje školu v soutěžích.

• **Náročný nadaný** - je tvrdohlavý, sebevědomý, své pocity dává najevo celému okolí. Výuka jej velmi nudí, ruší stálým vykřikováním správných nebo alternativních odpovědí. Nerespektuje autoritu učitele nebo vyžaduje stálou pozornost.

• **Utajený nadaný - žák**, který je plachý, tichý, nejistý. Neprosazuje se. Maskuje svoje vlohy, jen aby nebyl nápadný.

Negativista - svoje názory dává najevo prudkými emočními stavy nebo naprostou rezignací. Při vyučování nespolupracuje, nenosí domácí úkoly, dostává špatné známky a třídní nebo ředitelské důtky.

• **Nadaný „dvakrát výjimečný“** - jedinec obdařený mimořádným nadáním v některé oblasti a zároveň postižený nějakým handicapem. Jde o děti tělesně nebo smyslově postižené, autisty, žáky s poruchami učení nebo chování, o žáky psychicky a emocionálně narušené

• **Vysoce tvořivý nadaný** - bývá oříškem pro identifikaci ze strany učitelů i psychologů. Je velmi nekonformní, stále vymýšlí něco nového, experimentuje. Opravuje dospělé, vytváří vlastní pravidla. Nehodlá se omezovat na jediné správné řešení, nachází spoustu alternativ.

5) Metody práce s nadanými dětmi

Metody a práce s nadanými dětmi. Nadané a mimořádně nadané děti mají specifické vzdělávací potřeby a potřebují ke svému rozvoji odpovídající podněty a vzdělávací materiály podle své kognitivní úrovně. Pro zajištění efektivity působení na rozvoj nadání žáka je třeba upravit nejen obsah, ale i proces vzdělávání. Důležitá je pestrost didaktického zpracování učiva a volba vhodných aktivizujících metod.

Pro nadané žáky jsou vhodné následující metody:

- metody heuristické, řešení problémů
- metody názorně demonstrační
- didaktické hry (hlavolamy, šifry, přesmyčky, rébusy, křížovky, deskové hry apod.)
- situační, inscenační metody
- metody výuky s podporou počítače
- projektové úkoly
- využívání různých textů, různých médií

Vhodné formy práce jsou:

- otevřené, tvořivé úkoly
- výzkum
- organizační úkoly
- myšlenkové mapy
- diskuse, argumentace
- prezentace
- práce s informacemi
- kreativní čtení a psaní
- hra, drama, simulace
- smysl pro humor
- intuice, predikce
- reflexe, sebehodnocení.

Žáka je ovšem nutno nejprve seznámit s aplikováním těchto aktivit, musí se naučit je používat. I když je dítě velmi nadané, neznamená to, že si s učením samo ví rady. Proto je třeba před zadáváním individualizovaných úkolů nalézt nejvhodnější učební styl žáka, ukázat mu, jak se pracuje s textem nebo dalšími učebními pomůckami, stanovit, jak má při práci na úkolu komunikovat s učitelem, umožnit přístup do školní knihovny, laboratoře, k počítači apod. V rámci individuálního vzdělávacího plánu s dítětem je třeba dohodnout aktivity v rámci vyučování i mimo něj a především závěrečné výstupy. I když se učitelé věnují nadanému žákovi více individuálně, neměli by jej spolužáci vnímat jako někoho odlišného, vzdáleného od normálu. Aktivity pro talentované musí být ostatním jasné a průhledné. Pracovat na alternativních úkolech mohou i další žáci.

6) Vzdělávací a výchovné strategie, spolupráce s rodiči

- Individualizace výuky, akcelerace, obohacování (enrichment)
- Diferenciace v hodinách (v rámci běžné třídy)
- Tvorba individuálních vzdělávacích plánů (IVP), pokud je potřeba
- Zapojení do projektové výuky, soutěží, olympiád, kroužků apod.
- Možnosti mimoškolních aktivit a nadstandardních programů

Podpora sociálního a emočního vývoje nadaných žáků

- Prevence sociální izolace, práce s vrstevnickými vztahy
- Rozvoj emoční inteligence, komunikace, spolupráce
- Práce s rodiči, informování o specifikách nadání

Spolupráce s rodiči

- Informovanost a zapojení rodičů do vzdělávacího procesu
- Konzultace, sdílení pokroků, společné plánování podpory

7) Organizace péče o nadané žáky a mimořádně nadané žáky na naší škole

Péče o nadané žáky a mimořádně nadané žáky se na naší škole řídí platným školským zákonem č. 561/2004 Sb., a s ním související vyhláškou č. 27/2016 Sb., které stanovují pravidla pro vzdělávání těchto žáků.

Pokud je rozpoznán žák s nadáním, jsou kontaktováni zákonní zástupci a je jim doporučeno vyšetření ve ŠPZ. Po obdržení Doporučení z PPP se řídíme navrženými podpůrnými opatřeními. V ročnících NG (V1-V4) se většinou jedná o individuální integraci žáka a jsou využívány vhodné metody a formy práce popsané výše.

- *V ročnících na VG (střední škola) je nadaným žákům umožněna výuka ve specializovaných laboratořích přírodovědných předmětů.*
- *Jsou využívány metody a formy práce, které kladou na žáky vyšší nároky na samostatnost, kreativitu, rozvíjení kompetencí k učení, pracovní, komunikativní a k řešení problému.*
- *U žáků se také zvyšují nároky ve výstupech, více se soustředíme na aplikaci znalostí a na rozvoj logického myšlení, na řešení obtížnějších úloh.*
- *Žáci mají prostor k diskusi, samostatnému vyhledávání informací, pro určení vlastního postupu práce. Jsou vedeni k obhajobě vlastního řešení a k rozvoji kritického myšlení.*
- *Důležitou součástí je účast ve vědomostních soutěžích a olympiádách v okrese i v kraji, a to v různých předmětech. Výhodou je kontakt se stejně intelektově vyspělými vrstevníky, mají možnost setkávat se s žáky obdobných zájmů.*
- *Díky tomu, že je naše škola zapojena do projektu Světová škola, jsou pro žáky organizovány výměnné pobyty se zahraničními studenty pro rozvoj jazykových kompetencí (Erasmus+), kde pracují na rozmanitých tématech EVVO a společných projektech.*
- *Podobné projekty probíhají i během roku v ekologických vzdělávacích zařízeních v ČR, kde se studenti věnují praktické ekologické práci, tedy terénní ekologii. Dále jako fakultní škola spolupracujeme s Univerzitou Palackého, Přírodovědeckou fakultou, a sice na rozvoji znalostí a schopností žáků, zejména pak žáků talentovaných. Jde o exkurze, demonstrační exkurze, soutěže podporující přírodovědeckou tematiku.*
- *Škola otvírá volitelné semináře a kroužky (např. Klub přírodovědců, Klub robotiky, přípravy na Cambridgské zkoušky, Podnikatelský klub.....)*

8) Vzdělávání a podpora pedagogických pracovníků – metodická podpora pedagogům a veřejnosti, sdílení dobré praxe

Nadaní žáci, jejich zákonní zástupci, ale i pedagogové se mohou obrátit na Olomouckou síť podpory nadání, jejíž koordinátorkou je **Mgr. et Mgr. Jana Pryclová** Krajský koordinátor podpory nadání, jana.pryclova@npi.cz+420 608 026 509

Olomoucká síť podpory nadání zajišťuje:

- Individualizovanou metodickou podporu školám a pedagogickým pracovníkům

- Aktualizaci a rozšiřování Krajské sítě podpory nadání
- Propojování aktérů podporujících nadání a pečujících o nadané v kraji
- Propojování aktivit systému podporujícího nadání s kmenovými a projektovými činnostmi NPI

Další informace lze získat na portálu **Talentovani.cz**, který je centrálním informačním bodem Systému podpory nadání, jehož cílem je maximální rozvoj a plné využití potenciálu každého dítěte, žáka, studenta. Systém zahrnuje oblasti formálního, zájmového i neformálního vzdělání. Zde je možné najít další odkazy, kontakty, informace a materiály.

Uceleným informačním zdrojem je i portál **mensa.cz**, jehož součástí je **Dětská mensa**, která je určena nadaným žákům, jejich učitelům a rodičům.

www.talnet.info, www.centrumnadani.cz, www.nadanedeti.cz, [\[nadani.cz\]\(http://nadani.cz\), \[www.projekt-nadani.cz\]\(http://www.projekt-nadani.cz\), \[www.talenty\]\(http://www.talenty\). James R. Campbell: *Jak rozvíjet nadání vašich dětí*, Portál, Praha 2001 Vladimír Dočkal: *Zaměřeno na talenty*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2005 · Václav Fořtík, Jitka Fořtíková: *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*, Portál, Praha 2007 Jana Jurášková, *Základy pedagogiky nadaných*, Formát, Pezinok, 2003 Jolana Laznibatová: *Nadané dieťa*, Iris, Bratislava 2007 \(3. Vydání\) Franz J. Monks, Irene H. Ypenburg: *Nadané dítě*, Grada, Praha 2002 Erika Landau: *Odvaha k nadání*, Nakladatelství Akropolis, Praha 2007](http://www.talent-</p>
</div>
<div data-bbox=)